

**Nr 239.**

Av herr **Hallén**, med vissa förslag i avseende å alkoholistvården.

Efter lagakraftträdandet av 1913 års lag om behandling av alkoholister blev förekomsten av starkt kriminella och svårdisciplinärbara alkoholister på de då befintliga öppna alkoholistanstalterna snart outhärdlig, varför beslut fattades år 1920 om öppnande av särskild alkoholistavdelning å Svartsjö, dit enligt kungl. socialstyrelsens (uppsiktsmyndigheten för alkoholistvården i riket) beslut kunde överflyttas åt dryckenskap hemfallna personer, som efter intagning å allmän alkoholistanstalt gjort sig skyldiga till rymning, våldsamt, uppviglande eller hotfullt uppträdande, enständig arbetsvägran eller annan treska eller på annat sätt äventyrat den öppna anstalts verksamhet. Förelåg med hänsyn till av den till dryckenskap hemfallne personen undergången bestraffning för brott eller hans föregående i övrigt anledning till antagande, att han på förut nämnt sätt, därest han intoges å öppen anstalt, skulle äventyra sådan anstalts behöriga verksamhet, kunde kungl. socialstyrelsen förordna om hans intagning direkt å Svartsjö alkoholistavdelning. Slutligen kunde personer, som dömts enligt här omnämnd lag och vilka voro behäftade med smittosam sjukdom, som påkallade vård å sjukhus, överföras till Svartsjö-anstalten. Nu gällande bestämmelser för intagning å Svartsjö alkoholistavdelning äro av ungefär samma lydelse och återfinnas i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 215 av den 27 maj 1932.

Svartsjö alkoholistavdelning började beläggas 26 oktober 1920, och var klientelet storlek i många år ej mer än omkring 20 personer. Under senare år har emellertid antalet å Svartsjö vårdade alkoholister ökat enormt, och har det t. o. m. inträffat, att antalet närvarande vårdfall varit större å Svartsjö än å statens alkoholistanstalt å Venngarn. Antalet vårdade å Svartsjö alkoholistavdelning var vid årsskiftet 1929—1930 26 st., årsskiftet 1930—1931 39 st., årsskiftet 1931—1932 45 st., årsskiftet 1932—1933 53 st., årsskiftet 1933—1934 70 st., årsskiftet 1934—1935 88 st., 1935—1936 97 st., årsskiftet 1936—1937 154 st. och årsskiftet 1937—1938 130 st.

Inom nykterhetsnämnds- och alkoholistvårdsarbetet torde den allmänna uppfattningen om inrättandet av alkoholistavdelningen å Svartsjö varit den, att alkoholistavdelningen å ifrågavarande anstalt endast varit ett provisorium, som så småningom skulle ersättas med en fastare anstalt med möjlighet till sluten anstaltsvård för särskilt svårskötta individer. Det är sedan länge icke heller möjligt att å anstalten efterfölja Kungl. Maj:ts bestämmelse i § 45 i anstaltens stadga, där det föreskrivits, att de å alkoholistanstalten å Svartsjö intagna skola såvitt möjligt hållas skilda från å tvångsarbetsanstalten intagna tvångsarbetare. Moraliskt tämligen hyggliga män-

niskor, som göras till föremål för behandling enligt alkoholistlagen, kunna därför — i händelse av överbeläggning på andra existerande alkoholistanstalter — riskera, om de under ett tidigare skede av sitt liv begått brott o. s. v., att sammanblandas med tvångsarbetarna på Svartsjö.

Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö förlades år 1891 till det kungliga slottet därstädes och inrymdes i själva slottsbyggnaden, där det i de 44 salarna avbalkats cirka 300 plåtburar, s. k. celler. I sådana trånga bås inlåsas alkoholisterna under långa tider av dygnet. Någon nämnvärd förbättring i humanitært eller hygieniskt hänseende torde icke ha verkställts under de 47 år anstalten sålunda varit inrymd. Uppvärmningen sker med stora kaminer, som eldas med koks. Diskningen av matkärnen sker i små ohygieniska mörkskrubbar, och bäres diskvattnet dit från ett utanför slottet beläget pannrum. Anstalten kan icke anses ens tillnärmelsevis fylla måttet av att vara en god sådan. I årets statsverksproposition anför departementschefen bl. a., att han bibragts den uppfattningen av anstaltsstyrelsens framställningar, »att de nuvarande förhållandena vid Svartsjöanstalterna äro såväl i humanitært som i ekonomiskt och hygieniskt hänseende föga tidsenliga och lämpliga rum för befogade anmärkningar. Denna min uppfattning har jag fått ytterligare bekräftad vid ett nyligen företaget besök vid anstalterna». Statsrådet anser sig nu ej kunna förorda avhjälpan av bristerna i väntan på den utredning, som väntas inkomma av en kungl. kommitté, som tillsatts av Kungl. Maj:t den 11 juni 1937, som har att utreda och framlägga förslag i frågan rörande den straffrättsliga behandlingen av förbrytare, vilkas kriminalitet sammanhänger med ett lättjefullt och oordnat levnadssätt hos den brottslige, ävensom angående en revision av gällande lag om lösdriveri. Detta kommittéarbete torde icke ha någon inverkan på frågan om nedläggandet av alkoholistavdelningen å Svartsjö.

Vid en konferens hos uppsiktsmyndigheten för alkoholistvården (kungl. socialstyrelsen) i juni månad 1937 med föreståndarna vid alkoholistanstalterna i riket framhölls mycket starkt från alkoholistvårdande håll behovet av en specialanstalt för här ifrågavarande klientel, enär närvaron på anstalterna bland de intagna av psykiskt icke normala individer i hög grad försvårade anstalternas verksamhet, samt att anstalterna till stor del belagts med psykopater och högggradigt abnorma individer, som äventyrade vårdverksamheten. Det var särskilt Venngarn och Svartsjö, som i detta hänseende hade att utstå hårda påfrestningar, men även från anstalter, sådana som Lerjeholm, Åsbro och Björknäs, uttalades bestämda krav på uppförande av anstalt för de mest svårskötta alkoholisterna. På förslag av professor Kinberg tillsattes då bland de närvarande anstaltstjänstemännen en kommitté (Lönnerberg, Venngarn; Boström, Svartsjö; och Paulsson, Björknäs) att insamla och bearbeta material rörande å alkoholistanstalterna förekommande fall, som bäst skulle lämpa sig för vård å specialanstalt av här ifrågavarande art. En utredning från Svartsjö, verkställd av sekreteraren i alko-

holistanstalternas föreståndareförening, assistenten Boström, Svartsjö, bifogas. Ifrågavarande förteckning har uppgjorts i samråd med Svartsjö-anstaltens läkare. Den här omnämnda utredningen har ännu ej slutförts. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 oktober 1937 hänvisar kungl. socialstyrelsen till här omnämnd föreståndarekonferens och meddelar, att då de öppna alkoholistanstalterna icke genom hospitalen kunna på varaktigt sätt befria sig från denna del av klientelet, vilken de icke äro skickade att omhändertaga, de nödgas söka få vederbörande överflyttade till Svartsjöanstalten. Till följd härav har en mycket stor del av dessa element så småningom kommit att hamna på Svartsjö. Kungl. socialstyrelsen fortsätter: »Även denna anstalt är emellertid anordnad för ett i psykiskt hänseende presumerat normalt klientel. Att därstädes bereda ändamålsenlig vård åt psykiskt abnorma personer möter därför stora svårigheter. Så länge alkoholistanstalten å Svartsjö ännu hade relativt ringa beläggning, voro dessa svårigheter mindre framträdande. Jämsides med den ökade beläggningen ha de däremot trätt alltmera i förgrunden och därigenom blivit ett allvarligt hinder för anstaltens behöriga skötsel.» Kungl. socialstyrelsen räknar med att Svartsjöanstalten snart skall få ökade anspråk på att mottaga svårskötta vårdbehövande, däribland psykiskt sjuka eller abnorma. Anstaltens svårigheter med att fullgöra sina uppgifter komma att bli större. Dessa svårigheter sammanhänga även med den hos alkoholmissbrukaren vanliga bristen på insikt rörande alkoholmissbruket och orsakerna till samhällets ingripande, vilket är ägnat att åstadkomma svåra spänningar hos honom. En sådan spänning tar sig ofta uttryck genom olämpligt uppträdande, vilket stör det dagliga livet å anstalten, irriterar de intagna, försvårar vårdverksamheten samt överanstränger och sliter ut personalen. Kungl. socialstyrelsen anser det därför vara ett trängande behov, att åtgärder vidtagas för de psykiskt sjuka och abnorma alkoholmissbrukarnas omhändertagande och vård å en anstalt, organiserad för den dubbla uppgiften att dels bereda medicinsk vård och behandling för psykiskt icke normala människor och dels utgöra förvaringsanstalt för asociala individer. Ang. kungl. socialstyrelsens vidare förslag i ärendet ber jag få hänvisa till omtalade skrivelse till Kungl. Maj:t. För egen del tror jag icke på möjligheten att förlägga en alkoholistanstalt av här ifrågavarande art till Svartsjö. Personalen vid Svartsjöanstalten är anställd för att vårda tvångsarbetare och saknar den inriktning och utbildning, som man måste kräva av alkoholistvårdande personal. Anstaltsbehandlingen på Svartsjö har fått en onödigt sträng prägel, som måhända bättre uthärdas av tvångsarbetsanstaltens arbetsskygga människomaterial. På Svartsjö tillämpas en sorts fångvårdsbehandling, som måste irritera och skapa vantrivsel, särskilt bland de psykiskt mycket illa rustade människor, som där omhändertagas för alkoholistvård. De yttre anstaltsanordningarna överensstämma ej heller med humanitetens fordringar. Med den mer flyktiga men ändock tillräckliga kännedom, som jag erhållit vid upprepade be-

sök å anstalten, senast som statsrevisor, anser jag det som en bjudande plikt att inkomma med denna motion.

Utöver vad jag ovan anfört ber jag få meddela, att jag av sekreteraren i alkoholistanstälternas föreståndareförening inhämtat att nykterhetsnämndernas riksförbunds styrelse vid sammanträde den 5 december 1937 (§ 29 i protokollet) beslutat uppdraga åt dess arbetsutskott att tillsammans med alkoholistanstälternas föreståndareförening verka för en omorganisation av Svartsjöanstalten.

Till sist ber jag få anföra några siffror om förbättringsprocenten hos det utskrivna anstaltsklientelet. Denna var för år 1932 25,64 %, år 1933 18,36 %, år 1934 23,74 %, år 1935 21,75 % och 1936 36,22 %. Jag tror, att det klena vårdresultatet icke endast beror på de intagnas asocialitet och sinnesbeskaffenhet utan även på anstaltens olämpliga organisation, som säkerligen i många fall delvis upphäver de goda verkningar, som anstaltsvården — rätt ledd — kunde utöva å de omhändertagna individerna.

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om nedläggande av alkoholistavdelningen vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö samt uppförande av ny alkoholistanstalt, inrymmande slutet avdelning för sinnessjuka eller eljest abnorma alkoholister, som icke lämpa sig för öppen anstaltsvård.

Stockholm den 22 januari 1938.

*Harald Hallén.*